

י. זמורה

שירי חיים לנסקי

עם הופעת ספרו "מעבר נהר הלת" בחוצאת עם עובד

א

מה זה "פלא" או "נס"? הווה אומר: גילוי טבעי, או נורמאלי, בתוך מציאות לא טבעית ולא נורמאלית.

וכזה הוא, בלי ספק, הגילוי שאיש יהודי, החי בגולה, בתוך מציאות זרה ועוינת, שר שירים עבריים. דווקא ה ש י ר ה, שהיא לעולם תמצית-התמצית של מציאות מסוימת, של הווי קבוע ועומד, של חברה מושרשת בקרקע, לא תתכן שתושר במציאות חורגת ועוינת. כי השירה במהותה העמוקה — אינה פרי השערה ודמיון, אלא של יום-יום, של אהבה ושל שנאה, של מסחר ותעשיה, עבודת-אדמה ומלאכת-כפים באותה לשון דווקא שכל אלה מתרחשים ומתארעים. מסחר ומלאכה — אפשריים בלשון זרה; מדע וחכמה — אפשריים בלשון זרה, שכן אין כל אלה קשורים במקוריות הלשון; אבל שירה קשורה מראש בלשון המציאות ואינה ניתנת על-ידי העתקה ותרגום מלכתחילה.

משום כך, כל גילויי חיינו בגלויות — לא היו בגדר של נס, אלא בגדר של מלחמה לקיום והסתגלות, לקיום בכל האמצעים והתנאים. אי-הטבעיות בחיים גלותיים — טבעית היתה, מוסברת מאוד.

ורק פלא אחד ויהיד, נס-מן-השמים, אחד ואין שני היה בחיינו הגלותיים, הלא היא — ה ש י ר ה העברית, כלומר: זה היה גילוי טבעי ונורמאלי בתוך מציאות לא טבעית ולא נורמאלית. זהו הנס, וזהו הפלא.

אכן, בשעת התרחשות הנס, לא חשנו בו, לא עמדנו על נסיותו, שכן הוא, הנס, היה הכרחי, הוא היה יליד המציאות הלא-מציאותית, הלא-נורמאלית, ואילו לא התרחש הנס הזה — היתה געלמת וחדלה גם המציאות הלא-נורמאלית הזאת. לא היינו ממשיכים להתקיים אפילו כאומה גולה בעולם, היינו מתאפסים.

ורק עתה, כשמציאותנו היא מציאות, טבענו — טבע, ויומיומנו — יומיום, רק עתה אנו מבחינים ונדהמים מן הנס ומן הפלא של שירה עברית בגולה, בגולה עוינת. עכשיו אין אנו מבינים: איכה יתכן הדבר?

ב

ואילו חיים לנסקי, ששר בגלות רוסיה הסובייטית שירים עבריים, לא בעל-נס הוא, שכן מלבד עצם העובדה ששר שירים עבריים בגולה, מתוספת כאן עוד עובדה: שירתו בעברית הביאתו לידי חטא כנגד המדינה שבה חי, שגורה על העברית, ועל-כן הענישה אותו על העבירה — שלחתו לארץ גזירה. והאיש סבל סבל לא-אנושי: בית-כלא, עבודת-פרך, רעב, צמא, השפלה, עינויים, והוא המשיך — לשיר שירים עבריים, בכל התנאים. הווה אומר, לא רק נס ופלא כאן, אלא מסירות-נפש, גבורת-רוח, הקרבה עצמית. וזאת בלי בכי, בלי-יאוש, אלא, אדרבה, האיש שאף נוחם מן העובדה הטראגית של חייו: הוא התעלה, הוא שמח, הוא ידע בידיעה ברורה מה הוא עושה, ובמלוא כל הכרתו הסכים להתיסר ולהתענות — למען האהבה הגדולה ללשון העברית, למען התענוג העליון — לשיר בעברית:

לְשׁוֹן קְדוּמִים, לְשׁוֹן הַיָּמֵן וְהַלְוִי,
בְּדָרְךָ נִסְ הַגְּעָתָ אֵלַי, אֶתְּ הַמְעַנְנָת,
נִיבְךָ נְעִים הַנִּיב לְפִי וְצִלִי פִי
דָּלְקוּ מְלִיךָ בְּנִשְׁקוֹת בַּת־הַנְּגִב.

מְגֹדוֹת יָרְדֵן וּפְרַת הַסַּעֲתָ לְגִיּוֹנוֹתֶיךָ,
שְׁמַתְנִי לְמַפְקֵד וְלָךְ, מְלָקָה, לְסָגֵן.
נִצְבוּ הֵכָן בְּטוֹר אוֹתִי־תִיךָ
כְּגִבּוֹרֵי אֲשׁוֹר מְרַבְּעֵי זָקֵן.

על מה שר האיש? — על אהבה נכזבה, על העיירה הליטאית, על עצמה, על הכלא, על הרשעות, על ילדים, ועוד; ומה ההבדל? האם לא נראה-לעין מן הבתים הנ"ל בלבד, כי האיש מ ש ו ר ר , בעל מחשבה, בעל כשרון, בעל הגות? הה, אילו ניתן לחיים לנסקי לחיות בתוכנו, במולדתו הנכספת, כי עתה ודאי לנו שהיה משורר בעל מעמד בשירה העברית של הזמן; ואילו עתה, לצערנו, עיקר הענין הוא בהיותו אביר הלשון העברית, משורר עברי גיבור-רוח. ואין לנו אלא למלא אחרי משאלתו של המשורר שהובעה בליריוסם אלגי כזה בבית הרביעי והאחרון של השיר הנ"ל:

מְלָקָה! הַעֲבִרְתִּי צְבָאוֹתֶיךָ כְּמַצְבֵּיא
מַעֲבָר דָּוִן, נִיבָה וְנִימֵן נְהַר מוֹלְדָת.
כֵּן פַּעֲבִירֵי שְׁמֵי מַעֲבָר נְהַר הַלְוִי
כְּשָׁמוֹת הַקְּדָמוֹנִים הַיָּמֵן וְהַלְוִי.

כל שיריו, גם הטראגיים ביותר, אף האלגיים מא' ועד ת', חרוזים על חוט-שני של הומור ומלווים אינו חיוך ולעג לצערו העצמי, ליסוריו, ולעג אף למעניו, לעג של איש המעלה, לגבי ננסים וקטני-נפש. רק שיריו ללשון, לשירה, למשוררים עבריים, מושרים ברצינות מלאה, בכובד-ראש וביראת-כבוד, שכן אין אדם הומוריסטי, ולו בחשאי-חשאים, ולו ברמז קל, לגבי אמו-הורתו או לגבי אביו-מולידו ומורו. חכם היה האיש ועדין נפש עד הכלית.

הערת-לוואי:

חבל מאוד, שההוצאה הדפיסה דווקא ספר זה בניקוד חלקי, בלי דגשים, ובכך פגמה הרבה, לדעתי, יש בכך משום חילול-הרגש לגבי משורר שהוקיר את הלשון ומסר נפשו עליה — להדפיס את שיריו לא לפי כללי דקדוקה המקובלים של הלשון.